

**ONDERNEMINGSKAMER BIJ HET
GERECHTSHOF TE AMSTERDAM**

Zitting: 24 maart 2005
Rekestnummer: 225/2005 OK

Archief Philip Staal

**AANTEKENINGEN TEN BEHOEVE VAN DE
MONDELINGE BEHANDELING VAN
MR T.G. NOORDHOF**

Inzake:

1. De stichting **STICHTING
SAMENWERKINGSVERBAND JOODS
MAATSCHAPPELIJK WERK**, gevestigd te
Amsterdam;
2. de stichting **STICHTING "LE-EZRATH HA-
JELED"**, gevestigd te Amsterdam;
3. de stichting **BERG-STICHTING**, gevestigd te
Amsterdam;
4. de vereniging **HET NEDERLANDS-
ISRAËLITISCHE JONGENS-WEESHUIS
"MEGADLE JETHOMIM"** in liquidatie,
gevestigd te Amsterdam;
5. de vereniging **HET NEDERLANDS-
ISRAËLITISCHE MEISJES-WEESHUIS** in
liquidatie, gevestigd te Amsterdam;
6. de vereniging **JOODSE ZEE- EN
BOSKOLONIES "WIJK AAN ZEE"** in
liquidatie, gevestigd te Amsterdam;
7. de vereniging **MEGADLE JETHOMIM
(OPVOEDING VAN WEZEN)** in liquidatie,
gevestigd te Amsterdam;

8. de vereniging **S.A. RUDELSHEIM-STICHTING** in liquidatie, gevestigd te Amsterdam.

Verweersters, hierna gezamenlijk te duiden als de "**Fusiepartners**",

Procureur: Mr P.N. Ploeger
Advocaten: Mrs P.N. Ploeger, R.M.I. Lamp en
T.G. Noordhof

tegen

9. **PHILIP STAAL**, wonende te Pardes Hanna, Israël,
10. **MARCEL STAAL**, wonende te Netaim, Israël,

Procureur en advocaat: Mr J.H. Oosterveen,

Verzoekers, hierna gezamenlijk aan te duiden als de "**Gebr. Staal**".

INLEIDING

1. Vandaag staan twee zaken op het programma. Ze hebben gemeen dat dezelfde twee juridische vragen met betrekking tot schuldeisersverzet moeten worden beantwoord. Maar daar houden de overeenkomsten op. De achtergronden en drijfveren van de verzoekers in beide zaken zijn zeer verschillend.
2. De kwestie die de Gebr. Staal hebben opgebracht, gaat de Fusiepartners zeer ter harte. Deze kwestie is sterk verbonden met de geschiedenis van de Fusiepartners en JMW, die na de

Tweede Wereldoorlog de zorg voor Joodse overlevenden van de Holocaust op zich hebben genomen. JMW is ontstaan om welzijnszorg te kunnen verlenen aan de Joodse overlevenden van de Tweede Wereldoorlog; de voogdij-instellingen onder de Fusiepartners vingen na de Tweede Wereldoorlog Joodse oorlogswezen op.

3. De Gebr. Staal behoren tot de Joodse oorlogswezen voor wie één van de Fusiepartners, de Rudelheim-stichting, na de Tweede Wereldoorlog de zorg op zich heeft genomen. In de jaren 1950 en 1960 trad de Rudelsheim-stichting op als hun voogd. In die hoedanigheid voerde de Rudelsheim-stichting ook het beheer over hun vermogens. Sinds 2001 stellen de Gebr. Staal, kort gezegd, dat de Rudelsheim-stichting (en/of Le Ezrath) bij het beheer van de vermogens fouten heeft gemaakt. Ook zou de Rudelsheim-stichting (en/of Le Ezrath) het vermogen niet volledig aan hen ter beschikking hebben gesteld, toen zij meerderjarig werden.
4. Op die grond hebben zij verzet aangetekend tegen de Voorgenomen Fusie. De Rechtbank heeft in eerste aanleg het verzet opgeheven op de grond dat zij niet als schuldeiser in de zin van art. 2:316 BW kunnen worden aangemerkt.
5. De Gebr. Staal zijn tegen de beschikking van de Rechtbank in hoger beroep gekomen, maar hebben daarbij weinig aan hun eerdere stellingen toegevoegd. Om herhaling van zetten te voorkomen zal ik mij daarom vandaag verder beperken tot een korte bespreking op hoofdpunten van deze zaak. Ik realiseer me dat door deze beperking een groot aantal aspecten niet (nogmaals) de revue zal passeren. Het spreekt voor zich dat ik door deze beperkte opzet niet geacht wil worden de juistheid van enige stelling van de Gebr. Staal te hebben erkend.
6. Ik merk verder op dat de heer Vuijsje, bestuurder van JMW, aanwezig is voor eventuele vragen van de Ondernemingskamer. Hij heeft de afgelopen jaren het dossier van de Gebr. Staal

uitvoerig onderzocht en is om die reden bij uitstek thuis in de details van de zaak.

BESPREKING HOGER BEROEP

Vragen in verzetprocedure

7. Een verzetsprocedure, zoals de onderhavige, biedt aan schuldeisers de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat hun verhaalspositie niet verslechtert. In overeenstemming met deze beperkte doelstelling, hoeven in een verzetprocedure slechts maximaal twee vragen te worden beantwoord:
 - (i) Is de verzoeker schuldeiser in de zin van art. 2:316 BW?
 - (ii) Biedt de verkrijgende rechtspersoon na de fusie minder waarborg aan de verzoeker voor de voldoening van zijn vordering?
8. Luidt het antwoord op beide vragen bevestigend, dan kan de rechter waarborgen van de fuserende rechtspersonen verlangen.

De Gebr. Staal zijn geen schuldeisers

9. Na de moord in de Tweede Wereldoorlog op hun ouders zijn de Gebr. Staal, zoals gezegd, in de jaren 1950 en 1960 opgevangen door de Rudelsheim-stichting. Er waren na de Tweede Wereldoorlog rond 2000 Joodse oorlogswezen die moesten worden opgevangen. Deze kinderen waren te jong om zelf het beheer over hun vermogen te voeren. De voogdij-instellingen namen – indien er geen andere voogd werd toegewezen – dit beheer daarom voor hun rekening.
10. Juist omdat de kinderen zelf geen toezicht op het beheer konden houden, werd dit beheer met vele waarborgen omgeven. Bij hun meerderjarigheid ontvingen de Gebr. Staal in dat kader een nauwkeurige eindafrekening van de Rudelsheim-stichting met daarop een overzicht van uitgaven en inkomsten gedurende

het voogdijschap. Deze eindafrekening werd onderzocht door de toezienend voogd, een accountant die specifiek de vermogens van de pupillen controleerde en de Rechtbank, die daarop décharge verleende aan de Rudelsheim-stichting. Naar het zich laat aanzien heeft de oom en toezienend voogd van de Gebr. Staal (de heer Vos) het vermogen van de Gebr. Staal na hun meerderjarigheid in beheer genomen. In ieder geval heeft de heer Vos verschillende malen, voor die jaren, aanzienlijke bedragen aan de Gebr. Staal uitgekeerd.

11. Toch is veertig jaar na het einde van het voogdijschap bij de Gebr. Staal twijfel gerezen of het beheer van hun vermogen door de Rudelsheim-stichting nu wel écht goed is gebeurd. Het is een twijfel die bij meer oorlogswezen leeft¹ en waarvoor de Fusiepartners begrip hebben. De oorlogswezen waren kinderen en hadden vaak vreselijke ervaringen te verwerken uit de Tweede Wereldoorlog. Rond hun meerderjarigheid konden zij begrijpelijkerwijs vaak weinig belangstelling opbrengen voor de uitgebreide verantwoording die de voogdij-instellingen aflegden aan de genoemde personen en instanties. Om die reden heeft JMW uitgebreid onderzoek gedaan en onderzoek laten doen door twee onafhankelijke deskundigen.
12. De conclusie van elk van de onderzoeken is duidelijk: er zijn geen aanwijzingen voor onregelmatigheden. Toch is de twijfel bij de Gebr. Staal helaas gebleven en hebben zij verzet tegen de Voorgenomen Fusie aangetekend.
13. De Rechtbank heeft, zoals gezegd, in haar beschikking op het verzet geconcludeerd dat de Gebr. Staal niet als schuldeisers zijn aan te merken, omdat op voorhand geoordeeld kan worden dat de Gebr. Staal er niet in zullen slagen in rechte te doen vaststellen dat zij een vordering op de Rudelsheim-stichting of Le Ezrath hebben.² De Rechtbank constateert dat de Gebr. Staal nauwelijks meer in staat zijn hun verwijten in een

¹ Mevrouw Verheij schrijft hierover in haar brief van 22 oktober 2002, p. 5 (productie 5 bij het verweerschrift in eerste aanleg).

² Productie 20 bij het verweerschrift in hoger beroep, § 4.11.

bodemprocedure bij betwisting voldoende te onderbouwen.³ De Rechtbank onderbouwt dat grondig door naar drie relevante tijdstippen/periodes te kijken:

- (i) Allereerst blijft onduidelijk wat de precieze omvang van de nalatenschap was die de Rudelsheim-stichting begin jaren 1950 ter beschikking is gesteld.⁴ Van 1947 tot en met 1954 was de heer Jager als bewindvoerder van het vermogen opgetreden. Het is niet meer na te gaan wat er in die periode met het vermogen is gebeurd.
- (ii) Ten tweede is niet meer te achterhalen hoe het beheer over het vermogen door de Rudelsheim-stichting is geweest, vanwege de vernietiging van de financiële administratie in de jaren 1970. Tegenover de beweringen over wanbeheer van de Gebr. Staal staat de uitleg van de heer Hoek en mevrouw Verheij. De Rechtbank wijst op de uitspraak van mevrouw Verheij in haar brief van 22 oktober 2002:

"(ik) concludeer (...) dan ook dat het mij nagenoeg uitgesloten lijkt dat Le-Ezrath Ha-Jeled of de Rüdelsheimstichting op enigerlei wijze oneigenlijk gebruik heeft gemaakt van de erfenis van de broers Staal."⁵

Voor wanbeheer bestaan volgens de Rechtbank dus in ieder geval onvoldoende concrete aanwijzingen.⁶

- (iii) Verder is niet meer te achterhalen wat de omvang van het vermogen is geweest dat door de Rudelsheim-stichting begin jaren 1960 aan de Gebr. Staal is uitgekeerd. De Rechtbank meent dat uit de overgelegde stukken en de gegeven toelichting niet kan worden afgeleid dat aan verzoekers meer toekwam dan volgens

³ t.a.p., § 4.6.

⁴ t.a.p., § 4.7.

⁵ productie 5 bij het verweerschrift in eerste aanleg

⁶ t.a.p., § 4.8.

de eindafrekening.⁷ Ook zijn er geen aanwijzingen dat er onvoldoende is uitgekeerd. Philip Staal heeft een eindafrekening ontvangen, waartegen hij tot recent geen bezwaar heeft gemaakt.⁸ Ook meent de Rechtbank dat het feit dat er in de jaren 1960 gelden aan de Gebr. Staal ter beschikking zijn gesteld erop wijst dat de gelden overeenkomstig de eindafrekening zijn uitgekeerd.⁹

14. Ten slotte wijst de Rechtbank erop dat de Gebr. Staal niet hebben gesteld dat zij beschikken over aanvullende mogelijkheden om tot een grotere helderheid van de feiten te komen, terwijl dit wel op hun weg zou hebben gelegen.¹⁰
15. De Rechtbank is de laatste in een lange rij van instanties en personen die zich, op twee momenten gedurende de afgelopen 50 jaar, over het dossier van de Gebr. Staal hebben gebogen en die geen van alle iets onregelmatigs in het beheer of de uitkering van het vermogen hebben opgemerkt.
16. Bij de meerderjarigheid van de Gebr. Staal, begin jaren 1960, hebben rechter, accountant en toezienend voogd de eindafrekening gecontroleerd. Geen van deze betrokkenen heeft onregelmatigheden opgemerkt. Daarbij is van belang op te merken dat deze personen en instanties toen nog de beschikking hadden over de volledige documentatie met betrekking tot het beheer van het vermogen.
17. 40 jaar later hebben JMW, mevrouw Verheij, de heer Hoek en de Rechtbank Amsterdam uitvoerig onderzoek gedaan naar de beweringen van de Gebr. Staal. Ook uit die onderzoeken volgen geen aanwijzingen van onregelmatigheden.
18. De enige aanwijzingen dat er onregelmatigheden zouden hebben plaatsgevonden worden gevormd door uitspraken van

⁷ t.a.p., § 4.10.

⁸ t.a.p., § 4.9.

⁹ t.a.p., § 4.10.

¹⁰ t.a.p., § 4.11.

de Gebr. Staal zelf. Partijverklaringen als deze kunnen echter op grond van art. 164 lid 2 Rv niet als zelfstandig bewijs dienen.

19. De conclusie is dan ook dat de Gebr. Staal het bestaan van enige vordering niet aannemelijk hebben gemaakt. Zij zijn daarom niet aan te merken als schuldeisers in de zin van art. 2:316 BW. De Gebr. Staal dienen daarom niet-ontvankelijk in hun verzet te worden verklaard.

Eventuele vorderingen van de Gebr. Staal zijn verjaard

20. In eerste instantie is uitvoerig ingegaan op het feit dat mogelijke vorderingen van de Gebr. Staal in ieder geval zijn verjaard. Het is een verweer dat ook bij de Fusiepartners gevoelig ligt. Bij het besluit van de Fusiepartners om zich in een eventuele bodemprocedure te beroepen op verjaring zijn de Fusiepartners dan ook niet over één nacht ijs gegaan.
21. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen overlevenden er vaak pas na het verstrijken van verjaringstermijnen achter dat aan hen toekomende eigendommen waren verdwenen. Hun eigendommen konden vaak pas na vele jaren worden achterhaald. Joden en Joodse organisaties werden zo regelmatig geconfronteerd met een beroep op verjaring. In dat licht achten de Fusiepartners zich moreel verplicht om alle vragen te onderzoeken omtrent het beheer van de vermogens van oorlogsvetzeden, ongeacht het tijdsverloop. Zoals uiteengezet hebben de Fusiepartners dit ook in het geval van de Gebr. Staal gedaan. Uit die onderzoeken is geen aanwijzing voor onregelmatigheden gebleken. Daar komt bij dat de Gebr. Staal al in de jaren 1960 een eindafrekening hadden ontvangen. Daarop stond precies aangegeven hoe groot het nagelaten vermogen van hun ouders was. Zij zijn echter pas in 2000 met hun vermeende vordering naar voren gekomen. De Gebr. Staal hebben geen verklaring gegeven voor het feit dat zij pas zo laat met hun klachten zijn gekomen. Zij hebben slechts gesteld dat zij er pas recentelijk aan toe zijn gekomen deze kwestie uit te zoeken.

22. Gezien de onderzoeken die de Fusiepartners hebben verricht, de afwezigheid van elk spoor van onregelmatigheden, het lange tijdsverloop na ontvangst van de eindafrekening door de Gebr. Staal en de buitengewone zware aanslag op de tijd, energie en middelen van de betrokken instellingen, zijn de Fusiepartners na zorgvuldige afweging dan ook tot de conclusie gekomen dat een beroep op verjaring in dit specifieke geval geëigend is.¹¹

Het Samenwerkingsverband biedt na de Fusie niet minder waarborgen

23. In het verweerschrift in eerste aanleg¹² en tijdens de mondelinge behandeling in eerste aanleg¹³ hebben de Fusiepartners cijfermatig aangetoond dat het Samenwerkingsverband na de Voorgenomen Fusie niet minder waarborgen biedt dat de vermeende vordering wordt voldaan, maar juist aanmerkelijk meer. De Gebr. Staal betwisten dit ook niet in hun processtukken.
24. Waar de Gebr. Staal zich kennelijk zorgen over maken is dat andere oorlogswezen op enig moment in de toekomst *mogelijk* met vorderingen zullen aankloppen.
25. De Fusiepartners stellen voorop dat op dit moment geen enkele andere claim door andere oorlogswezen bij hen is ingediend of bekend is. De Fusiepartners weten dan ook niet (i) wie deze oorlogswezen zouden kunnen zijn, (ii) welke feitelijke gronden zij aan hun claim ten grondslag zouden kunnen leggen, (iii) wat de hoogte van de claims zou zijn en (iv) of de claims wel gegrond of in rechte afdwingbaar zouden zijn.
26. Kortom, mogelijke concurrerende claims van derden zijn volstrekt hypothetisch. Dergelijke hypothesen kunnen niet tot de

¹¹ Verweerschrift in eerste aanleg § 5.28.

¹² Verweerschrift in eerste aanleg, §5.30 – 5.36.

¹³ Productie 16 bij het verweerschrift in hoger beroep, nrs. 28-31.

conclusie leiden dat het Samenwerkingsverband minder waarborgen aan de Gebr. Staal zouden bieden.

27. In hun beroepschrift spreken de Gebr. Staal ook de vrees uit dat het vermogen van de Rudelsheim-stichting na de Fusie aangewend zal worden om "gaten bij JMW te dichten". De Fusiepartners wijzen erop dat, zoals uitvoerig betoogd in het verweerschrift in eerste aanleg¹⁴, de Voorgenomen Fusie niets verandert met betrekking tot de aanwending van het vermogen van de Verdwijnende Rechtspersonen. Al decennia lang worden deze vermogens gebruikt ter ondersteuning van de werkzaamheden van JMW. Dit zal na de Voorgenomen Fusie niet veranderen.
28. Het verzet van de Gebr. Staal moet daarom in ieder geval ongegrond worden verklaard.

UITVOERBAARHEID BIJ VOORRAAD

29. De Fusiepartners verzoeken de Ondernemingskamer een opheffing van het verzet in deze zaak uitvoerbaar bij voorraad te verklaren.
30. Ten tijde van een beschikking door de Ondernemingskamer zal het een jaar geleden zijn dat de Fusiepartners het fusievoorstel deponeerden. Een eventuele cassatieprocedure zal vervolgens veel tijd kosten. Een duur van bijvoorbeeld één jaar valt niet uit te sluiten. Dit terwijl het – naar de overtuiging van de Fusiepartners – niet aannemelijk is dat de Hoge Raad uiteindelijk tot een ander oordeel zal komen dan de Ondernemingskamer. In het kader van hun bedrijfsvoering hebben de Fusiepartners er dan ook recht op en belang bij dat de Voorgenomen Fusie nu eindelijk kan worden voltrokken.
31. Bij dit alles moet worden bedacht dat de waarborgen voor schuldeisers door de Voorgenomen Fusie niet afnemen. Door

¹⁴ Zie o.a. verweerschrift in eerste aanleg, §2.4-2.7.

een uitvoerbaar bij voorraadverklaring lijden de Gebr. Staal dan ook geen nadeel.

CONCLUSIE

32. Samenvattend kan gezegd worden dat de Gebr. Staal niet als schuldeisers kunnen worden aangemerkt. Op voorhand kan immers worden vastgesteld dat de Gebr. Staal geen vordering op de Rudelsheim-stichting of Le Ezrath hebben. Daarbij komt dat een eventuele vordering in ieder geval is verjaard.
33. Bovendien staat onbetwist vast dat het Samenwerkingsverband na de Voorgenomen Fusie meer, althans niet minder, waarborgen voor schuldeisers zal bieden dan voordien. Nu de Gebr. Staal er in hun verhaalspositie niet op achteruitgaan, dient hun verzet te worden opgeheven.
34. De Gebr. Staal dienen daarom niet-ontvankelijk te worden verklaard, althans hun verzet dient te worden afgewezen, een en ander uitvoerbaar bij voorraad.